

דף לט.

עין משפט א.

או"ח סימן תפו סעיף א

א. א. שיעור כזית י"א דהוי כחצי ביצה ^ד.

הגה: ויאכלנו ביחד ולא מעט מעט.

הגה: ובירקות צריך למעך חלל האויר שבין הירק ^ה, ולשער שיעור הכזית בירקות עצמן ולא באויר שבניהם.

עין משפט ב.

או"ח סימן ריא סעיף ג

ג. ד. הביאו לפניו דבר שברכתו פרי העץ ודבר שברכתו שהכל, פרי העץ קודמת לברכת שהכל שהיא חשובה שאינה פוטרת אלא דבר אחד, וה"ה פרי האדמה ושהכל, אדמה קודמת לשהכל ^ו.

ג. ה. אם הביאו לפניו פרי העץ ובפרי האדמה איזה מהם שירצה יקדים ^ז

ד. ^ו ב"י מהתוס' בחולין קי"ג ע"ב, וכ"כ התוס' בעירובין פ' ע"ב, וכיון שי"א דכזית הוא פחות משליש ביצה ע"כ השו"ע כתבו בשם י"א ונקט לחומרא לצאת לכו"ע. וע"כ באכילת מצה או לברך ברכה אחרונה אין להקל פחות מחצי ביצה, אבל במרור שהוא מדרבנן יש לסמוך על המקילים שהכזית הוא פחות משליש ביצה. ולכתחלה יש לאדם ליזהר שלא להכניס עצמו לידי ספק ברכה ויאכל כחצי ביצה או פחות בהרבה משליש ביצה.

^ו וגם בעניין מרור שאפשר להקל בכזית פחות משליש ביצה מ"מ לענין ברכה אחרונה אינו מברך מספק עד שיאכל כחצי ביצה. כה"ח אות א'.

ה. ^ו וכן בחלל האויר שיש בין המצה אינו מצטרף. מ"א ס"ק א'. ומכאן משמע דאין הכזית במשקל אלא בנפח, והיום נהגו לשער במשקל משום ספק ברכות וא"צ לשקול כל פעם אלא יאכל הרבה בענין שבודאי אכל שיעור שיש בו כזית. ומי שרוצה לאכול במשקל, ישקול המצות מערב יו"ט וכן המרור ואז יאכל כמדתו בלילה. כה"ח אות ג'. ואם לא שקל בעיו"ט ישקול ביו"ט. יחו"ד ח"א סימן ט"ז דחוי מדידה של מצווה.

ו. ^ו לפי שברכות אלו מבוררים יותר משהכל, ב"ח. ואם יש לפניו דבר שברכתו שהכל וגם משקה חריף שהוא שהכל אם חביב עליו קודם יברך על משקה החריף ופוטר האוכל השני שברכתו שהכל, כה"ח אות י"א.

ז. ואפי' יש בעץ משבעת המינים והוא חביב עליו, יכול להקדים לו האדמה, ואין לומר שאם יברך אדמה נפטר פרי העץ כיון שאינו מכוון לפטור אותו בברכת האדמה, וכ"כ בס"י ר"ו סעיף ב', וכה"ח אות יו"ד שם.

^ו ומנהג העולם להקדים עץ לאדמה אפי' אם האדמה חביב יותר והטעם כדי לקיים את

וי"א דפרי העץ קודמת.

עין משפט ג.

א"ח סימן רה פ"ד

ה. התכן לחתיכות קטנות מאוד ^ח לא נשתנתה ברכתן משום כך.

עין משפט ד.

א"ח סימן רה פ"ב

ב. חמשת מיני דגן ^ט ששלקן ^י או כתשן ועשה מהם תבשיל או דייסא אפי' עירב עמהם דבש הרבה יותר מהם ^כ או מינים אחרים הרבה יותר מהם מברך עליהם מיני מזונות ולבסוף על המחיה ^ל, אבל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא להקפות התבשיל או לדבקן ^מ הרי זה בטל לתבשיל.

עין משפט ה.

א"ח סימן רה פ"ב

ג. על המים שבישלו בהם ירקות ^נ מברך הברכה שמברך על הירקות

דעת בעל ההלכות גדולות דעץ קודם. כה"ח אות י"ד. וכמו שפסק מרן בסעיף ה, וכ"כ היפה ללב שם.

ה. והוא בעניין שלא נשתנה צורתם ותוארם, וכמ"ש בכה"ח בסי' ר"ב אות נ"ז.

ט. שהם חטיף ושעורין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון שהם ג"כ חשובים שנשתבחה בהם א"י ועוד כי עליהם יחיה האדם, ואם עשה מהם פת מברך עליהם המוציא.

סופגנין הנעשים בפסח ממצה כתושה מברכים עליהם בורא מיני מזונות.

י. וצריך לומר ששלקם עד שנתמעך אבל אם נשאר שלמים מברך עליהם אדמה, כה"ח אות ו'.

כ. דבחמשת המינים שחשובים לא הולכים אחר הרוב, אלא אם נותנים אותם למאכל, משא"כ בשאר דברים שהולכים אחר הרוב, ועיין בכה"ח אות ח'.

ל. והוא שיש כזית דגן בכדי אכילת פרס, וגם אכל פרס ואם לאו יברך רק בורא נפשות.

מ. אבל אם בא רק לדבקו אפי' הרוב הוא קמח מברך על הדבר השני, ויש חולקים, ולצאת הספק בכה"ג עדיף לאוכלו בתוך הסעודה, כה"ח אות י"ב, ועיין באות ח' שאח"כ.

נ. ולא דומה למי פירות בסי' ר"ב סעיף ח' דנחשבים לזיעה בעלמא וברכתם שהכל ששם אין למשקה טעם הפרי כמו שיש למרק המבושל טעם הפרי, כ"כ הטור, והוא שבישולם כדי לשתות מימיהם ודרכן בכך ועיקר בישולו בשביל הירקות וכיון שנתנו טעם במרק הם עיקר, ב"י.

עצמן אפי' שאין בהם אלא טעם הירק והוא שבישלם בלא בשר אבל בישלם עם בשר מברך עליהם שהכל פ.

דף לט:

עין משפט א. או"ח סימן קפז סעיף א

א. בוצע מהפת במקום שנאפה טוב ע. וקודם הברכה יחתוך קצת ויניחנה מחוברת לפת פ ויתחיל לברך ואחר שסיים הברכה יפרידנה כ כדי שיגמור הברכה בעוד שהפת שלמה.

א. ב. לא יבצע פרוסה קטנה ק שנראה כצד עין, ולא יותר מכביצה משום שנראה כרעבתן.

הגה: ובשבת לא יחתוך ר מהככר עד אחרי הברכה כדי שיהיו הככרות שלמות.

הגה: ומה שלא יבצע יותר מכביצה היינו בחול ואוכל לבדו, אבל בשבת או אפי' בחול ואוכל עם אחרים מותר לבצוע כפי מה שצריך לו לתת לכל

וי"א דגם על מי שלקות אין לברך אלא שהכל וע"כ אין לברך לדינא אלא שהכל דעל הכל אם בירך שהכל יצא, אבל אם רוצה לאכול גם הירק יברך עליו ופוטר המרק, כה"ח אות י"א.

ס. דטעם הבשר שבמרק חשוב יותר מטעם הירקות, מ"א ס"ק ז' מהרא"ש. ומ"מ הירקות עצמן שעם הבשר אינם בטלים וברכתם אדמה ועיקרן לשביעה ולמזון, כה"ח אות י"ב.

ע. סנהדרין ק"ב, ובזוהר פ' עקב דף רע"ב ע"ב. אבל זקן שא"א לו לאכול מן הקשה יבצע מן הרך.

פ. וכשחותך הפת קודם הברכה יתחיל לחתוך אותו מצד מטה עד שיגיע לצד מעלה ולא ישלים כדי שיראה למעלה שלם ממש בשעת הברכה.

ויש שאין רוצים לחתוך כלל הפת קודם הברכה כדי שיהיה שלם ממש בשעת הברכה, וגם להשו"ע, מ"מ בפת רכה שאין קושי בחתיכה ימתין עד אחרי הברכה, כה"ח אות ז'.

צ. אבל בשעת הברכה אסור לחתוך משום דאסור להתעסק בשום דבר בעת שהוא מברך, כה"ח אות י"ג.

ק. וצריך לבצוע כזית לכתחלה ולאכול בבת אחת בלי הפסק, אבל בדיעבד כיון שטעם אפי' הפסיק בשיחה א"צ לחזור, כה"ח אות ט"ו.

ר. שמא יחתך לו ולא יהיה לו לחם משנה, לבוש, ועוד כשחותך ממנו נופלים ממנו פרורים ואינו שלם.

אחד כזית ש.

עין משפט ב. **או"ח סימן קפח סעיף א**

א. היו לפניו פרוסות פת ופת שלמה והכל מאותו המין, מברך על השלם **ת** אפי' הוא קטן ואינו נקי והחתיכות גדולות ונקיות יותר. אם השלם משעורים והחתיכה מחטים אפי' היא קטנה **א** מניח הפרוסה תחת השלמה ובוצע משתייהם יחד.

הגה: והוא שרוצה לאכול משניהם **ב** אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מאחד יבצע עליו, ואין לחוש לשני **ג** אפי' הוא חשוב או חביב עליו.

עין משפט ה. **או"ח סימן קפח סעיף א**

עיין בסעיף הקודם

ש. פירוש עיקר המצוה לתת להם מהפרוסה שחתך לכל אחד ואחד ולא מן הלחם הנשאר וצריך לזהר בזה בסעודה גדולה, מ"א ו'. אבל משער הכוונות דף ע"ב ע"ב משמע דצריך לבצוע מן הככר שעשה עליו המוציא ולתת לאחרים ולא מן הפרוסה שחותך לעצמו.

ו. ועיין בכה"ח באות כ' סדר הכוונה בבציעת הפת ע"פ דברי האר"י ז"ל, וכתב השל"ה שטוב לבצוע על הלחם בעשוי כדמות וא"ו ולא עגול, כה"ח אות כ"א וא"כ צריך לזהר ובפרט בחלות שבת ויו"ט.

ת. ברכות ל"ט. והסכמת רוב הפוסקים כדעת מר"ן השו"ע, ט"ז ס"ק א'.

ו. מי שנטל בידו פרוסת פת לברך עליה ובתוך כך הביאו השלימה יניח הפרוסה ויברך על השלמה, ואם כבר בירך על הפרוסה יבצע על הפרוסה, כה"ח אות ב'.

ופת שלם עכו"ם, אם אינו נזהר מפת עכו"ם הוא עדיף על פרוסה ונקיה, משב"ז אות א'. **א.** ואפי' הפרוסה גדולה מניח שתיהן יחד, ואם השלם שיפון א"צ להניחו בתוך הפרוסה כיון שאינו ממין שבעה.

וכ"ש אם פת החיטים של ישראל והשיפון פת עכו"ם, מ"א ס"ק ב'. וה"ה אם השלם פת כוסמין שאינו ממין שבעה א"צ להניחו בתוך הפרוסה, מ"ב אות ג'.

ב. וכ"כ בסימן רי"א סעיף ה' ברמ"א.

ג. אפי' לפניו ואפי' מוקדם בפסוק או חביב או חשוב אינו חייב לאכול ממנו בשביל הקדמה זו, ט"ז ס"ק ג'. ומש"כ בסעיף ה' לגבי פת עכו"ם דמסלקו שם איירי שרוצה לאכול ממנו בסעודה אלא משום פרישות נזהר מזה, כה"ח אות ח'.

עין משפט ו.

א"ח סימן תעה פעיף א

א. יטול ידיו ויברך על נט"י ד', ויקח המצות כסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלימות ויחזיקם ה' בידו ויברך המוציא ו' וגם ברכת על אכילת מצה, ואח"כ יבצע מהשלמה העליונה ומהפרוסה משתייהן ביחד ויטבילם במלח ז' ויאכלם בהסיכה ביחד ח' כזית מכל אחד ט'.
ואם אינו יכול לאכול כשני זיתים ביחד יאכל המוציא תחלה י' ואח"כ

ד. אע"פ שנטל ידיו לפני כן כיון שהסיח דעתו חוזר ונוטל בברכה, ואפי' אם בשעת אמירת ההגדה וההלל לא הסיח דעתו משמירת ידיו אעפ"כ צריך לחזור וליטול בלי ברכה, אם לא שהיה בדעתו בשעת נטילה הראשונה גם לאכילת המצה, ומ"מ אין נכון הדבר שלא יסיח דעתו מהם. כה"ח אות ג'.

ה. לפי שיש מחלוקת הפוסקים די"א לברך על השלמה המוציא ועל הפרוסה על אכילת מצה, ויש פוסקים להיפך ע"כ אוחז אותם בידו שניהם כדי לצאת ידי חובת כל הדיעות, ודעת האר"י ז"ל כדעת הפוסקים לברך על השלמה המוציא ועל הפרוסה על אכילת מצה וזה ע"פ הסוד. כה"ח אות ה'.

ו. ויחזיקם בידו, היינו שלושתם כדי שיהיה לו לחם משנה ביד, והפרוסה מצד לחם עוני. מ"א ס"ק ב'. ויברך שתי הברכות לפני שישבור אותם. מ"ב אות ב'.

ז. דברכת המוציא היא תדיר, ותדיר קודם, כ"כ הפר"ח. ויכוון בעת האכילה שמקיים מצוות עשה דאורייתא של "בערב תאכלו מצות".

ח. וכשמברך על אכילת מצה יהיה במחשבתו גם אכילת האפיקומן שיאכל בסוף, כ"כ השל"ה. וה"ה שיש לכוון בברכה על הכורך. וכן בברכת אכילת מרור יכוון על הכורך.

ט. כ"כ בסי' קס"ז, ובכף החיים שם באות ל"ז ע"פ דברי האר"י ז"ל כדי למתק הגבורות. כה"ח אות י"ב.

י. ולצאת ידי המחמירים שלא לטבל במלח כמו שכותב הרמ"א אח"כ מטעם שיהיה נחשב ללחם עני או לאכול המצה בלי שום תערובת כלל, יטביל במלח למתק הגבורות ואח"כ ינער המלח ויאכל ויצא ידי שניהם. כה"ח אות י"ג-י"ד.

יא. כדי שלא יהיה הפסק כלל, ואם א"א לו לאכול ביחד אכלן זה אחר זה ולא הוי הפסק בדיעבד כיון ששניהם הוי מענין אכילה. מ"ב אות ח' ואות יו"ד. ועיין באו"ח סימן קסז סט"ו ובמנחת אשר שם ס"ק ל"ז ובמשנ"ב שם ס"ק פג, ועיין בסימן תפ"ב ובהגהה שם מפורש שלא צריך לאכול מהשלם.

יב. משמע דגם פרוסת המוציא צריך כזית, וכ"כ המ"א בס"ק ד'. והגם שברכת המוציא בעלמא לא צריכה כזית, כיון דאיכא פלוגתא אם ברכת אכילת מצה על השלמה או על הפרוסה ואכילת מצה צריך כזית ע"כ כדי לצאת כל הדיעות יקח כזית מכל אחד, וכ"כ הפר"ח לדעת השו"ע והכי נהוג. כה"ח אות י"ז.

יג. וכתב המ"א דלכתחילה יש לבלוע כזית מרוסק בבת אחת, ובדיעבד אפי' אם אוכל מעט מעט ובלבד שלא ישהה באכילתו יותר מאכילת פרס. כה"ח אות ח"י.

יד. כל זה לכתחילה, אבל בדיעבד אפי' לא אכל אלא כזית אחד בלבד בין מהשלמה בין מהפרוסה בתוך כדי אכילת פרס יצא, ואפי' השיח באמצע האכילת כזית א"צ לחזור על הברכות כיון שלא השיח בין הברכה לאכילה. כה"ח אות י"ט.

הכזית של אכילת מצה.

הגה: ואין המנהג לטבול במלח בלילה הראשונה דפת נקי א"צ מלח.

- א. ב. יקה אח"כ כזית מרור ב וישקענו כולו ל בחרוסת ולא ישהה אותו בתוכו שלא לבטל טעם מרירותו. ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו. ויברך על אכילת מרור מ, ואוכלו בלא הסיבה ז.
- א. ג. נוטל אח"כ מצה שלישית ובוצע ממנה וכורכה עם המרור וטובלה בחרוסת ע.

הגה: וי"א שאין לטבולו וכן ראיתי נוהגין.

- א. ד. לפני אכילת הכורך אומר "זכר למקדש כהלל הזקן שהיה כורך ואוכלן בבת אחת לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו", ואוכלן ביחד בהסיבה פ.
- א. ה. כשיברך על אכילת מצה לא יסיח בדבר שאינו מענין הסעודה עד שיאכל כריכה זו ז, כדי שתעלה ברכת אכילת מצה על מצות הכורך,

- ב. ואפי' אכל קלח אחד שלם אין זה בריה לצאת בה בפחות מכזית, כיון שאין יוצאין בשרשים א"כ הבריה חסרה. כה"ח אות כ'.
- ויש לשער שיעור כזית בלי האויר שבין הירק ע"כ יש למעך האויר.
- ווסוד המרור גימטריה מו"ת שהם הדינים הקשים, וצריך ללעוס אותם ולמתקם בשינים למתק המרירות שבהם, וע"כ בלע מרור לא יצא עד שילעסנו וימתקם לגבורות, וע"כ בלעיסת המרור יכוון למתק הדינים והגבורות. כה"ח אות כ"ב.
- ל. ואנו לא נוהגים לשוקעו כולו ע"פ שיטת הרי"ף והרמב"ם. כה"ח אות כ"ג.
- מ. אחרי טיבולו כדי שלא יהיה הפסק. מי ששכח ואכל כורך לפני אכילת מרור יצא, ולא יברך על אכילת מרור, מ"מ יאכל כזית מרור לבד לצאת כל הדעות. כה"ח אות כ"ו.
- נ. שהוא זכר לעבדות, ואם רצה לאוכלו בהסיבה רשאי, ב"י, וכ"כ הברכי יוסף, אבל המ"א בס"ק ו' כתב דאם אכלו בהסיבה יצא משמע דיעבד.
- ס. כאן ג"כ צריך כזית מצה וכזית מרור. כה"ח אות ל'.
- ע. וכאן אין צריך לנערה מן החרוסת כמו במרור שמטבלו בחרוסת ששם צריך שלא יתבטל טעם המרור. כה"ח אות ל"ב.
- פ. והרוקח כתב דאכלם בלא הסיבה, וכתב הפר"ח דאם אכלן בלא הסיבה יצא. כה"ח אות ל"ו.
- צ. וי"א עד שיאכל האפיקומן, דברכת המצה גם על האפיקומן באה, מ"מ אם שח אינו חוזר ומברך דזה רק חומרא. כה"ח אות ל"ח-ל"ט.

וכן ברכת על אכילת מרור גם לכריכה זו עם המרור.

עין משפט ז.ז. אר"ח סימן רעד פניף א

א. בוצע על ב' כיכרות ק שאוחז שתיהן בידו ובוצע התחתונה ר.

הגה: ודוקא בליל שבת אבל ביום שבת או בליל יו"ט בוצע על העליונה והטעם הוא ע"פ דרך הקבלה.

עין משפט ט. אר"ח סימן רעד פניף ב

ב. מצוה לבצוע בשבת פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה ש.

ק. שבת קי"ז ע"ב כרב כהנא דכתיב לקטו לחם משנה.

ר. כתב הב"ח ואני תמה איך יהיה מעביר על המצות וע"כ נראה עיקר שיבצע על העליונה וכן הוא ע"פ קבלת רבנו האר"י ז"ל בכל הסעודות, כה"ח אות ב'.

גם הנשים חייבות בב' כיכרות, ב"י, ר"ן.

ואם אדם יש לו רק ב' חצאי לחם יחברם בדבר שאינו מוקצה שיראה ללחם אחד ויהיה לו דין לחם משנה, כה"ח אות ד'.

ו גם מזונות יש להם דין לחם משנה שהרי אם יקבע עליה סעודה מברך המוציא וא"כ דינו כלחם. ובלבד שיבצע עליה ויאכל ממנה בסעודתו, אבל אם מצרף החלת מזונות ללחם משנה ואינו בוצע ממנה ולא אוכל אותה לא מצטרפת ללחם משנה, כה"ח אות ו', גם לדברי הט"ז.

ו לחם קטן שלם שאין בו כזית הדבר במחלוקת אם אפשר לקחת אותו ללחם משנה, כה"ח אות ח'. וע"כ רק בשעת הדחק יש לסמוך על המקילין.

לחם חתוך אם כשיאחזו הפרוסה יעלה עמו השאר יש לו דין לחם משנה, מ"א ס"ק ה' בסי' קס"ז.

הנוהגים לעשות רישום בחלה לפני ברכת המוציא מטעם שלא יהיה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה י"א דאין לעשות כן, ושב ואל תעשה עדיף, כה"ח אות י"א.

ומדברי האר"י גם בשעת בציעה יהיו שתיהן בידי, כה"ח אות י"ב, וכ"כ הבן איש חי בפ' וירא.

ש. וכשאוכלין כל בני הבית יחד חייבין לצאת בברכת הבוצע כדי שיקיימו מצות לחם משנה.

ו ואין להתחיל לבצוע עד שיסיים כל הברכה כדי שתהיה הברכה על ב' הכיכרות שלימות, כה"ח אות י"ג מחס"ל אות א'.

ו ואפי' אוכל האדם כמה פעמים בשבת צריך שיקח כל פעם לחם משנה, ואפי' באוכל מזונות יקח שתיים שלימות ויברך מזונות, וי"א דבסעודה שלישית מספיק פת אחת. כה"ח אות י"ד.

ומה שצריך לפרוס פרוסה גדולה שתספיק לו לכל הסעודה הטעם שנראה כמחבב סעודת שבת וחפץ לאכול, ויעשה זאת אחרי שחתך כזית לו וכביצה לאשתו, כה"ח אות ט"ו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט י.

או"ח סימן שצד פעיף ב

ב. צריך שיהיה הערוב בכין השמשות במקום שראוי ליטלו משם, ע"כ אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו בלא מרא או כלי אחר אסור **ה**.

הגה: הערוב אינו צריך להיות קיים רק בביה"ש, ויכול לאכלו כשודאי חשכה. ויש לבצוע עליו בשחרית ביום שבת **א** אבל עדיף לערב פעם אחת לכל השנה **ב**.

ה. אבל אם א"צ מרא אלא רק טלטול מוקצה לא גזרו עליו בבה"ש, מ"ב אות ג'.
א. והואיל ונעשתה בו מצוה אחת עושים בו מצוה אחרת, וגם בערבית מותר רק שלפעמים מקדימים לאכול סעודת ערבית לפני החשכה ע"כ אמרו חז"ל בסעודת שחרית, מ"ב אות ד'.
ב. ואם נאכל ערובו בשבת מותר רק באותה שבת, אבל לא לשבת הבאה.